

למרות שפרטי המדים והדרגות של הישראלים נכונים, נתן הצייר יד חופשית לדמיונו, תיאר את הישראלים כיצורים ועלובים, לעומת המצרים, הרכיב ליגאל אלון משקפים ואף עקום.

הפגישה ההיסטורית. כפי שנצטיירה בדמיונו של צייר השבועון אחר-סעאה, בקאהר. בציור מתוארת הפגישה בין גמאל עבד אל-נאסר ויגאל אלון בקיבוץ גת, בחזית הדרום.

שנא את הבריטים והירדנים!

או ראש משקיף או"ם, כי לפי ידיעותיו יש סיכויים לשלום בין ישראל ומצרים. כנראה שהיתה לו אינפורמציה ממקורות מצריים.

זה היה לפני ההפיכה?

כן. אחרי ההפיכה נאם ראש ממשלה ישראל והכריז שלדעתו יתכן שלום בין שתי המדינות. לא באה כל תגובה שלילית מצד המצרים.

אתה חושב שהם היכו לצעד יותר מרחיק לכת מצדנו?

קשה לדעת. איני יודע מה עמד מאחורי דברי ראש-הממשלה. לו היינו נוטלים יוזמה ממשית לידינו, יתכן והיה יוצא משהו.

האם אתה חושב שבככל היתה או ישנה בממשלה שלנו קו עקבי כלשהו לאוריינטציה על גורם ערבי זה או אחר? או שחוסר קו כזה פסל מראש כל מדיניות ברורה?

איני יכול לענות על כך. מצד אחד מיהרנו להכריז בהודמנויות רבות על נכונות להגיע לשלום-אמת, ואולי יצרנו אפילו את הרושם שאנחנו זקוקים לכך באופן דחוף — דבר שחזק את ידי הגורמים הערביים הטוענים שישראל תתמוטט ממילא אם לא יהיה שלום. אולם מצד שני פגענו במטרות הקרושות לערבים. בהצבעות שונות באו"ם על בעיית הסואץ, מרוקו וטוניסיה, חזקנו את הרושם שאנחנו גורם ההולך בתלם האימפריאליזם. מדיניותנו הפרואימפריאליסטית לא הודתה עם הכרונותינו שאנו בעד יצירת גורם מרחבי כלכלי ופוליטי אחיד במזרח-התיכון.

בוצה, באשר לא הגיעה לידי הישגים. יריביה הרבים של המועצה, כל המדינאים שנוזקו החוצה ואף נאסרו, חברו יחד. אם לא יכלו לסלק את הקבוצה, הרי רצו לפחות למנוע שואה פוליטית עליידי החזרת האיש המתון, שידע לרסנה. אין ספק ששני הצדדים, קבוצת הקצינים ונגיב, נאלצו לעשות ויתורים. הם הגיעו לידי פשרה שלפיה ישמש נגיב כאיש הייצוגי, ואלו גמאל יבצע את מדיניותו מאחורי שמו של נגיב.

אתה מאמין, איפא, שעבד אל-נאסר יהיה עתה הכוח המהיג?

בהחלט.

האם סבור אתה שיש לעבד אל-נאסר דעה מנוכשת על ישראל?

אני נוטה להאמין שכל ההכרזות של עבד אל-נאסר וחבריו נובעות מרצונם להגן היג את ארצות ערב. בעיני ישראל היא הבעיה המאחדת ארצות אלה. דומני שגמאל וחבריו מבינים יפה מה הבעיות העומדות לפניהם. אין ישראל עומדת בראש דאגותיה וטרדותיה של המועצה. אין זאת אומרת שאנחנו צריכים להתעלם מסכנה מצד זה. עצם העובדה שמצריים שואפת להקים, ואמנם מקימה, צבא גדול וחזק, צריכה להדאיג את האנשים אצלנו.

אינך חושב שכד עור לא גיבש המשטר החדש עמדה סופית כלפי ישראל, חייבת ממשלת ישראל לזרז את היוזמה ליריה?

בשנת 1950 הצהיר הגנרל ריילי, מי שהיה

המטרה הסופית, אך לא את הקשיים והתקלות. מכאן שהתנהגותם של הקצינים, שאיש מהם לא עבר את גיל 36, נראית בלתי-גמישה.

אתה חושב שהם מהפכנים כמו כמאל אתא-תורק, למשל?

איני חושב שיש להם תוכנית להפכה יסודית, חברתית. אבל רצון יש להם.

הרחקת נגיב מעמדת המפתח שני נראית לך כאות של כוח או של חולשה?

גם זה וגם זה. הדבר מוכיח שהם מכירים בחולשתם, בעובדה שלא ביצעו שום דבר. מצד שני זהו סימן של כוח לעתיד. הם יהיו עתה נוטים יותר לפעול בצורה תקיפה ובלתי-פשרנית.

באיזה כיוון?

הן כלפי פנים והן כלפי חוץ. עד כה היתה "המהפכה האגררית", חלוקת הקרקעות לאיכרים, מצומצמת מאוד. דמי החכירה של הקרקע הורדו, אך האדמה לא חולקה לאיכרים. עובדה זו, וחוסר תמיכתם של החוגים הכלכליים, ששלטו קודם לכן גם מבחינה פוליטית במצריים, מהווים את אבן הנגף הגדולה ביותר בפני מועצת ההפיכה. חוסר התמיכה מחבל בתוכניתיה הכלכליות של מועצת ההפיכה לשיפור המצב. מצד שני, גם במשא-ומתן עם בריטניה על בעיית הסואץ אין לציין שום הישג ממשי משך שנה וחצי.

אתה חושב שנגיב הפריע להם לעבור למעשים קיצוניים ביותר?

ללא ספק. נגיב, שהוא מבוגר מכל הקבוצה, ושהוא כנה כלפי חבריו במועצת ההפיכה, הבין שאין לשרוף את כל הגשרים. הוא שאף יותר לפתרון פוליטי, מכיוון שהעריך את מעוט כוחה של מצריים במאבק נגד המערב. אפשר לתאר את נגיב כבלם במכונת המהפכה. תמיד אחרי הצהרה מתונה של נגיב רדפה הצהרה קיצונית של גמאל, שלא היסט לתקוף את אמריקה, בה הוא רואה מעצמה אימפריאליסטית מסוג חדש, הרוצה לחזור למצריים עם צאת הבריטים. גמאל אינו רוצה באימפריאליזם מכל צד שהוא. נגיב נטה כנראה למדיניות פשרנית יותר, שתביא לתוצאות הרצויות תוך זמן ארוך יותר.

זאת אומרת שאינך מקבל את ה-גירסה שנגיב רצה שמכויף דיקטטוריות?

לא. פה היו ניגודים של תפיסה, של טמפי-רמט, וגם ניגודים של אוריינטציה בינלאומית.

אם כן, איך אתה מפרש את החזרת נגיב לכסא הנשיאות?

נגיב נהנה מאהדה עצומה בעם. ההמונים

שנקברו עליידי המצרים בתוך הכיס. הצעתי להזמינו דרך הועדה, והוא נענה, נפגשנו שוב כמה פעמים.

איזה רושם קיבלת מהתפתחות דעותיו?

הוא נראה יותר נרעג ומיושב. החיים בכיס לא היו כל כך אידיאליים.

על מה שוחחתי?

הוא סיפר שנוהל לו בן. הוא הזכיר לי שבימי הכיס הפליט פעם באוזני ששוב לא יראה לעולם את שתי בנותיו, וכי אני ניהמתי אותו או שעוד יראה אותן, ושאפילו יולד לו בן. נסעתי לתלאביב וקניתי חליפה יפה לבנו. אחר כך שלח לי כל מיני מתנות מקהיר.

איך קראת לו?

קראתי לו גמאל. הוא קרא לי כהן.

דיברתם על פארוק?

לא. אף פעם לא. גם לא עם קצינים אחרים שפגשתי. זו היתה בעייה עדינה. פארוק היה נערץ על הצבא, לא יכולתי להביע את הערכתי על מלכם המתהולל. גם הם לא השמיעו אף מילה לטובה או לרעה.

על נגיב שמעת בזמן המזחמה?

לא. כשהופיע שמו בשעת ההפיכה הראו שונה, נפגשו כמה חברים, שעסקו בימי הקרבות במודיעין. לא הצלחנו לזהות את שמו בקשר לכל פעולה שהיא.

מה היתה הערכתך, כששמעת על ההפיכה הראשונה?

כשהוברר לי שאותו גמאל, שנגמנה עם ראשי ההפיכה, הוא עבד אל-נאסר מכיס פלוגיה, הבנתי כמה דברים שנראו לי עד אז כסתומים. הסקתי שהקבוצה שמה לה למטרה לחולל שינוי יסודי במצריים.

אתה חושב שהקבוצה כבר היתה קיימת שעה ששוחחת עם?

איני יודע. אני מתאר לי שגאמל השמיץ את דעותיו בפני ידידיו וחבריו. הוא עצמו טען שההפיכה לא היתה תוצאה מן המפלה בארץ-ישראל. אך יש הוות בין דעותיו על המנהיגים המצריים לבין מצבו הנואש בכיס פלוגיה. אפשר לשער שבאיוור פלוגיה בשלה בלבן ובלב חברים אחרים ההחלטה למנוע מצבים דומים בעתיד.

מה דעתך על הקבוצה כולה? אתה חושב שהם פטריוטים?

אם לדון לפי היכרותי את גמאל, יש לראות את הקבוצה כחבר אנשים כנים, ואולי גם תמימים במדיניותם ובמטרותיה. מטרם להגשים את שאיפות העם המצרי לעצמאות פוליטית וכלכלית. אני חושב שלא כל דבר כדאי להניחם במבוכה של

ימי הגיבוש. תמונה מתוך האלבום הפרטי של גמאל עבד אל-נאסר, מימי המצור על